

Mirosław Jelonkiewicz

Uniwersytet Warszawski
Warszawa

Kanon kulturowy i kompetencja socjokulturowa w opisie kompetencji językowej na potrzeby certyfikacji znajomości języka polskiego jako obcego

Kompetencja komunikacyjna i lingwistyczna nie wyczerpuje wszystkich umiejętności sprawnego użytkowania języka. Powinien on różnicować swoje wypowiedzi stosownie do danej sytuacji społecznej, by w doborze środków językowych miał świadomość i uwzględniał to, **do kogo** mówi i **o czym** rozmawia, i **gdzie** toczy się rozmowa. Użytkownik języka winien także znać fakty i normy kulturowe rządzące komunikacją w danym języku, wiedzieć, o czym wypada mówić, a o czym nie, a także posiadać elementarne informacje z dziedziny historii, gospodarki i sztuki danego obszaru językowego, co pozwala mu właściwie rozumieć zachowania i wypowiedzi rozmówców. Tak można scharakteryzować kompetencję socjokulturową i kulturową.

W opisie kompetencji językowej na potrzeby certyfikacji znajdują się takie elementy składowe jak kompetencja kulturowa określana jako wiedza o Polsce, a także kompetencja socjokulturowa i socjolingwistyczna. Zakłada się, że zdający egzamin na poziomie progowym znają najważniejsze konwencje socjokulturowe obowiązujące w języku polskim oraz podstawowe fakty dotyczące wiedzy o Polsce. Potrafią też posługiwać się oficjalną i nieoficjalną odmianą języka polskiego w zależności od sytuacji. Na poziomie średnim zdający winni odróżniać kolokwializmy od leksyki ogólnej (powszechnej), używać popularnych wyrażen idiomatycznych, znać większość konwencji socjokulturowych typowych w komunikacji w języku polskim oraz ważne fakty z wiedzy o Polsce. Powinni

też wykazać się znajomością niektórych, charakterystycznych dla naszego kraju elementów życia społecznego i relacji międzyludzkich. Na poziomie zaawansowanym zdający egzamin wykazują się umiejętnością odróżniania najpowszechniejszych socjolektów występujących na obszarze języka polskiego (w granicach Polski), znają i rozumieją znaczenie najpopularniejszych kolokwializmów, umieją dostosować swą wypowiedź do roli społecznej zależnie od rangi rozmówcy oraz rodzaju kontaktu. Używają wyrażen idiomatycznych oraz posługują się swobodnie wariantami polszczyzny oficjalnej i nieoficjalnej odpowiednio do sytuacji i statusu rozmówców. Posiadają znaczną wiedzę o Polsce, jej kulturze, historii, tradycji i obyczaju. Orientują się w różnicy standardów poziomu i warunków życia w Polsce. Znają respektowane powszechnie systemy wartości, norm i odniesień etyczno-kulturowych, takich jak religia i wartości chrześcijańskie, tradycje narodowe i patriotyczne. Umieją ocenić różnice kulturowe między warstwami społecznymi i społecznościami regionalnymi (wielkomiastka, małomiasteczka, wiejska).

Kanon kulturowy a wiedza o Polsce

1. Na poziomie progowym zdający winien wykazać się znajomością podstawowych zagadnień dotyczących takich tematów, jak: położenie geopolityczne Polski (miasta, góry, rzeki, krainy), wielcy i znani Polacy, barwy narodowe, hymn i godło państwa, oraz znać oficjalną, pełną nazwę państwa polskiego. Zdający powinien znać najważniejsze święta państwowe i religijne oraz tradycje i obyczaje popularne i powszechne we współczesnej Polsce.
2. Na poziomie średnim ogólnym oprócz wszystkich elementów poziomu progowego zdający powinien się wykazać znajomością najważniejszych wydarzeń z historii Polski oraz najbardziej znane i znaczące zabytki kultury i dziedzictwa narodowego (architektura, kultura i sztuka). Nieobce winny mu być najważniejsze miejsca martyrologii i holocaustu. Powinien znać najwybitniejszych przedstawicieli i twórców polskiej kultury wraz z ich wiodącymi dziełami.
3. Na poziomie zaawansowanym osoba zdająca powinna znać wszystkie istotne i ważne zagadnienia z historii Polski i jej kultury oraz wykazać się znajomością twórczości znanych polskich pisarzy i artystów z takich dziedzin, jak literatura, teatr, film, malarstwo i plakat, muzyka, architektura (styl zakopiański).

Kompetencja socjokulturowa

1. Na poziomie progowym zdający winien znać podstawowe konwencje komunikacji w relacjach międzyludzkich w gronie najbliższej rodziny (formy językowe, zdrobnienia) oraz formalne i nieformalne kontakty w miejscu pracy i miejscach publicznych (formy językowe używane w takich kontaktach – *Pan, Pani*, wołacz w różnych formach).

Powinien też orientować się w takich elementach życia codziennego, jak czas rozpoczęcia posiłków oraz ich kompozycja (łącznie z napojami), standardowy czas pracy i dni wolne od pracy oraz popularne formy spędzania czasu wolnego.

2. Na poziomie średnim osoba zdająca powinna znać podstawowe elementy języka ciała w relacjach międzyludzkich, a także znaczenie popularnych gestów przyjaznych i nieprzyjaznych, powitalnych i pożegnanych, aprobujących i negujących. Powinna mieć orientację w podstawowych zasadach i normach obowiązujących osoby składające wizytę.

3. Na poziomie zaawansowanym zdający powinien znać warunki życia w Polsce w pełnym przekroju, umieć określić system wartości i odniesień etyczno-kulturowych, takich jak religia, uczucia patriotyczne, tradycje narodowe, a także rozpoznawać zjawiska będące odstępstwami od tych norm i wartości.